

ФОРУМ

Волонтерну жылы тауусулду, алай огьурлулукьну ахыры жокьду

Москвада Добровольцелени халкыла аралы форуму кесими ишин бошганды. Анда анга алаптан жылы эселлери чыгарылганды. Форумга Россияни битеу регионлардан бла тыш кыралпадан да 12 мингге жуукь волонтер кытышанды.

«Сизни кыйынчыгыз кирмеген бюгонлюкде бир иш да жокьду. Сизни хайрыгыздан кеп больница, фельдшер-акушер пункта жангырыладыла, сиз кеплеге эс тапдырасыз, табийганы кыруулайсыз, койсузлеге болушасыз. Тас болуп сизни хайрыгыздан табылганды саны окумуна 10 мингден аслам болады - деп, Россияде Добровольцелени (волонтерланы) жылын бардыруну кыруу комитетини таматасы **Сергей Кириенко**

активистлеге жорек ыразылыгын билдиргенди. Кеслерини жашуларын, кыралларыны кадарын игилендирге, тегерекдеги

болумну тюрлендирге итинген, ахшылык этюну баш жорукьларына сакталган, башхалага кыайтыргын, огьурлулукьларындан

кюлюш этген адамлага бир торлю тыйгыч, чек да жокьду деп бошганды ол кесини сезон. Форуму чеклеринде

«Доброволец России-2018» конкурсда хорлаганланы саугалау да болганды. Анга уа Россияни Президентни **Владимир Путин** да кытышанды. Ол Волонтерну жылы бошлаганлыкьга, кырал алага тутхулулукь эттенин кыймазыгына ышандырганды.

Былыр Россияде президент грантха 700-ден артыкь проект тийшили болганды, быйыл ала 900-ге жетгенди. Алага битеу да 1,7 миллиард сом чаклы берилгенди.

Регион конкурсаны эселлери да бу жол биринчи керге чыгарылгандыла. Алага керге 26 регион федерал бюджетден субсидия жалда 200 миллион сом алыпкыды.

ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлаганды.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны кыулууну болжаллы жалда толтурган К.В.Кокону Добровольцелени (волонтерну) кюно бла

АЛГЫШЛАУУ

Багьалы шухьла!
Сизни бу алапат байрам бла – Добровольцелени (волонтерну) кюно бла жорегимден кызыму алышайлы.

Халл жорекки, таза ниетли адамланы ахшылык этерге ашыкьланары, билимлери, факуллары, сынаулары тууган Къабарты-Малкъарыызга бла Ата журтуызга жарарча этерге итингенлери бирдиктерди. Кеси ыразылыкь бла игилик этерге чыкьсанна жылдан-жылга кепден-кей боло бардыла, ала тамамлагын ишени саны да өседи. Волонтерликде республиканы волонтерлары, аланы асламысы уа школчула бла студенттерди, патриот, социал, маданият, билим беруу бошамчылыкьлаги тири кытышайдыла, уллу битеуроссей эмда халкыла аралы жыйлылау, форумула, эришуле бардырырга болушайдыла.

Исачылыкь жуулулукьга терек сезгенден, жорек тапмылулулукьту, туткан иштенден артка турмазынгыз ючюн баргыызга да жорек ыразылыгы билдирме. Биз да республикада добровольцелени кымууларын айналытга хар жаны бла да себеплик этпейти турлулукьбуз.

Къабарты-Малкъарны волонтерларына магьаналы да, керекли да, ишлеринде жетишимле, ырахат эмда монг жашу тежеиме.

Кыулулукьга сагын

Евгений Ткачев - Къабарты-Малкъарда баш федерал инспектор

Тюне КъМР-ни Правительствоосуной РД-ни Президентини СКФО-да толур эркинликке келечисиди Александр Матовников КъМР-де баш федерал инспектору кыулууга энди салынган Евгений Ткачев бла Правительствоу кыулууну, Парламентни депутатларын, республиканы жамуат эки дин бирдигулерини келечилерин таншыдырганды.

Евгений Александрович 1989 жылда Москвада командирлини хазырлаган РСФСР-ни баш Совети атлы аскер училищени бошганды. 1998 жылда кырал службаы Север-Запад академиясында профессионал усталыгын кетиргенди. 2015 жылда Вятск кырал гуманитарн университетде «Кырал эмда муниципал башчылыкь этю» деген программала керге билимин бсорогенди.

1991-1996 эмда 2008-2011 жылда да коммерциялы структуралада торлю-торлю кыулулукьтала урунганды. 1996 жылдан башлап 2005 жылга дерги Тверь областы губернаторуну аппаратында кырал кыулулукьта ишленди. 2005-2008 жылда «Единая Россия»-партияны Тверь регион белиюноно толтурууну комитетине башчылыкь эттенди. 2011-2016 жылдада Тверь областны правительствоосунда министр болганды – Тверь областы Жер-жерли кыралчылары ишлери жаны бла министерствоосунда башчылыкь эттенди. Ызы бла Тверьде биягы коммерциялы структуралада урунганды.

Билими, иш сынауу да Россия Федерацияны Президентини СКФО-да толур эркинликке келечисиди аппаратыны салынган борчанлы, о сонда Къабарты-Малкъар Республика бла байламын ишлени да, бет жаркылы толтурууга Евгений Анатольевични кыулууну келтиргенди. Бу кыулулукь алай бош туюнуу, армиялы-талмай фирмууну иштейди. Алгын баш федерал инспекторла барысы да иги ишленгенди. Бюгонлюкде биз жангы кезуге кечибиз,

ишини игилендируну уа чеги жокьду, дегенди Александр Матовников.

О республиканы башчыларындан энди кыулулукьга салынган баш федерал инспекторга анга буорунган борчанлы тийишлисиди толтурууга хар жаны бла да себеплик эттерлерин, бирге ишленуу кыймаатты болурча кыулардын тилегенди. «Кылулукьта келгенин аяркы туюлбойс. Бизни барыбыз да мурагьбыз бирди, биз анга жетер ючюн ишлеп кырашайбыз», дегенди КъМР-ни Башчысыны кыулуугу болжаллы жалда толтурган Къабарты-Малкъар Республика бла байламын ишлени да, бет жаркылы толтурууга Евгений Анатольевични кыулууну келтиргенди.

КъМР-де алгынны баш федерал инспектор Владимир Канунников кыулуугунданы кеси ыразылыгы бла кеткенди.

КъМР-ни Башчысыны Правительствоосуной пресс-службаы Россияни Президентини СКФО-да толур эркинликке келечисиди аппаратыны пресс-службасы бла бирге хазырлаганды

Жоулуу

СОЦИАЛ ЖУМУШЛАНЫ ТАМАМЛАУГЬА - УЛЛУ КЪОШУМЧУЛУКЬ

Кеп болмай РФ-ни Правительствоу кюно бла социал башламчылыкьканы авторлары Правительствоу Председателени орунбасары **Татьяна Голикова** бла тубешкенди. Анга «Добровольцы России» деген битеуроссей конкурса кытышкан онбеш эм иги проектни авторлары кытышхандыла. О сонда Нальчикде КъМР-ни Педагогика, психология эм физкультурасы институтуну «Алтыну психология» белиюноноде окугьган **Зара Чочесокова** да. Ол сакьбат сабийлери болган койорлеге себеплик этген «Мен болушурга» деген проектини кергозгенди.

Татьяна Голикова, волонтерла кыралны социал сферасыны айнууна иги кюлюш коушанларын белгиле, алага алаптан жыл бошлаганнанда кыраармай, мындан арысында да дайым бирге ишлерге чыкькыргыны ышандырганды. Анга «Добровольцы России» деген битеуроссей конкурса кытышкан онбеш эм иги проектни авторлары кытышхандыла. О сонда Нальчикде КъМР-ни Педагогика, психология эм физкультурасы институтуну «Алтыну психология» белиюноноде окугьган **Зара Чочесокова** да. Ол сакьбат сабийлери болган койорлеге себеплик этген «Мен болушурга» деген проектини кергозгенди.

Татьяна Голикова, волонтерла кыралны социал сферасыны айнууна иги кюлюш коушанларын белгиле, алага алаптан жыл бошлаганнанда кыраармай, мындан арысында да дайым бирге ишлерге чыкькыргыны ышандырганды. Анга «Добровольцы России» деген битеуроссей конкурса кытышкан онбеш эм иги проектни авторлары кытышхандыла. О сонда Нальчикде КъМР-ни Педагогика, психология эм физкультурасы институтуну «Алтыну психология» белиюноноде окугьган **Зара Чочесокова** да. Ол сакьбат сабийлери болган койорлеге себеплик этген «Мен болушурга» деген проектини кергозгенди.

Татьяна Голикова, волонтерла кыралны социал сферасыны айнууна иги кюлюш коушанларын белгиле, алага алаптан жыл бошлаганнанда кыраармай, мындан арысында да дайым бирге ишлерге чыкькыргыны ышандырганды. Анга «Добровольцы России» деген битеуроссей конкурса кытышкан онбеш эм иги проектни авторлары кытышхандыла. О сонда Нальчикде КъМР-ни Педагогика, психология эм физкультурасы институтуну «Алтыну психология» белиюноноде окугьган **Зара Чочесокова** да. Ол сакьбат сабийлери болган койорлеге себеплик этген «Мен болушурга» деген проектини кергозгенди.

Татьяна Голикова, волонтерла кыралны социал сферасыны айнууна иги кюлюш коушанларын белгиле, алага алаптан жыл бошлаганнанда кыраармай, мындан арысында да дайым бирге ишлерге чыкькыргыны ышандырганды. Анга «Добровольцы России» деген битеуроссей конкурса кытышкан онбеш эм иги проектни авторлары кытышхандыла. О сонда Нальчикде КъМР-ни Педагогика, психология эм физкультурасы институтуну «Алтыну психология» белиюноноде окугьган **Зара Чочесокова** да. Ол сакьбат сабийлери болган койорлеге себеплик этген «Мен болушурга» деген проектини кергозгенди.

Татьяна Голикова, волонтерла кыралны социал сферасыны айнууна иги кюлюш коушанларын белгиле, алага алаптан жыл бошлаганнанда кыраармай, мындан арысында да дайым бирге ишлерге чыкькыргыны ышандырганды. Анга «Добровольцы России» деген битеуроссей конкурса кытышкан онбеш эм иги проектни авторлары кытышхандыла. О сонда Нальчикде КъМР-ни Педагогика, психология эм физкультурасы институтуну «Алтыну психология» белиюноноде окугьган **Зара Чочесокова** да. Ол сакьбат сабийлери болган койорлеге себеплик этген «Мен болушурга» деген проектини кергозгенди.

КЕНГЕШ

Сёлешиуну ёзек темасы – регионда жол-транспорт аварияланы азайтууну мадарлары

Тюне **К.В.Кокону** Башчысыны бла Къабарты-Малкъар Республикада Право нызамны жалчытуу жаны бла дайым ишленген координация кенгешини бла Экономика эмда жамуат кыркууусулукьну советини бириктен жыйлылулары болганды. Анда кыралчыла эмда управлени органдары, федерал структуралары жер-жерли белиюмлерини регионда жол-транспорт аварияланы азайтуу жаны бла ишлери сыюлгенди.

Кенгешини башлай, республиканы ономууну тийишли мадарла тилгенлеринде да кыраармай, аварияла, алада жоюлганданы саны да уллулай кыалгандарын эсертгенди. Анга шагьат

ха кеп болмай Къабарты-Малкъарны жолларында болган бушулуу ишлени келтиргенди. Алайды да, быйыл майда Исламейде КамАЗ бла ГАЗель кыгагышып, эки адам өлгенди, онбири ачыганды. 5 ноябрьде Бахсан шахарны кыйыры бла баргын жолда юн автомобиль авария этип, эки тишируу өлгенди. Юн ыйкькыдан «Прохлад-ный-Азун» федерал трассада ДТП-да Къабарты-Малкъарны алты адамы жоюлганды.

К.В.Кокос республиканы жол-бир районларында жол-транспорт инфраструктура оналгыгына, «Кавказ» федерал трассаны регион кесегини, башха машина жоллары да

тарлыкьларына, кырангылыктарына, шахарда водителени бла маршрут таксилени журюктенгени кыдыкьларына жамуат бошдан таркьмагынаын эсге салганды.

«Республиканы жолларында осал халны сылтауларын билер ючюн терек тинтиле бардырыргьга, аны тюрлендирча амалла излерге керекди. Алай адамланы жууалыкьларын кетирмей, водителени, жау журюктенгени да адеп-кылыкьларын тюрлендирмей, ала законга бойсунурча этмей не торлю мадарларыбыз да, зыраф болушудула. Жолда журюген ким болса да, жорукьканы бузганы ючюн жазгьга тарылмай кыал-

мазыгына туюнонорге керекди, дегенди Кокос.

Тийишли органлагьга жолада кыркууусулукь кылай жалчылыгынаын контрольну кытыландырыргьга, тынгылы тинтиле бузугьга, аварияланы болдуругьга себеплик этген сылтаулары билерге, халны туюзети жаны бла шарт мадарла этерге буорунганды. Авотранспорт предриятчалары бла адамланы ташуу бла керешген организацияны комплекс халда тинтиле, жолдан этерча жерлени жал халга келтирирге, жау журюктенгени, водителени да жорукькыга бойсунурга койретуу жаны бла мадарла этуге эни эс

бурургьга кереклиси айтырганды.

Жыйлыуда КъМР-ни Правительствоу Председателени биринчи орунбасары – инфраструктура эмда цифралы айнууну министри **В.Х.Болотоков**, КъМР-де МВД-ни ГИБДД-сыны Управленини таматасы **Ю.М.Бегимов**, КъМР-ни Экономика эмда жамуат кыркууусулукь жаны бла советини Секретары орунбасары **А.Ю.Дугучаев**, «Кавказ» автомобиль жоллары управленины эки ФКУ-ну Нальчикде филиалыны директору орунбасары **К.А.Сохов**, Бахсан муниципал районуну башчысы **А.Х.Балкизов** селешгенди.

ТЮБЕШИУ

Төрели дин конфессияла хайырлы байламлыкьларын кючлендире барлыкьдыла

КъМР-ни Башчысыны кыулуугу болжаллы жалда толтурган **Канбег Кокос** Нальчикде санагоода болганды эмда республиканы чойот жамуатаны башчылары бла тубешкенди. Республиканы ономуу

мекямын ичинде дин жорукькыла бардырылган отулулга кырал чыкьгандан сора СКФО-ну баш раввини **Леви Шабеев** Къабарты-Малкъарны чойот жамуатаны тарыхыны, аны келечилери жаш

тёлюно койретуу, регионда мамырыкькы бла келишюноно кючлендируу жаны бла бек магьаналы жарыкьландыруу эмда миллет-маданият проеклеге кылай кытышханларны юсюндөн халпарлаганды.

Ушактын кезиюнде эки жаны да төрели дин конфессияла хайырлы байламлыкьларын мындан ары кючлендире барлыкьларына ышанганларын билдиргенди. Тюрлю-торлю динлеге табынн-

ганла не заманда да бир бирге журмет этгенлери, огутулу кезден кырааранары бла Къабарты-Малкъар башхалага юлгю болганлай кыалганын белгилегенди.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуной пресс-службасы.

Жыйынуу

Цифралы медианы бла миллет прессаны айнытыуну амалларыны юсюндегиле ушакьла

Чечен Республиканы ара шахары Грозныйде Шимал Кавказны басма органдарыны «Цифровые медиа. Мир без границ» деген 6-чы халкыла аралы форуму ачылганды. Аны «Шимал Кавказ» МЦОИ РФ-ни Президентини СКФО-да толур эркинликке келечисиди аппаратыны,

Чеченин Башчысыны бла Правительствоу администрациясыны эмда Президент грантланы фондуу себепликлери бла кырагьганды. Анга башха регионладан, кыралдан окумуна мингге жуукь адам кытышарды. Специалисте цифралы медианы бла миллет

прессаны айнытыуну амалларын бошлулукьлары бла халкыларына халпар айтырыкьдыла. СИМ-де ишленгени кыайгы эштерген шорлулагуа жууала излеркиди.

Форуму кезиюнде кеп торлю «төгөрк столла», мастер-классла, атлары айтылган журналисте да тубешиле кыруалыкьдыла. Къонакьканы Чечен Республиканы башчысы **Рамзан Кадирьев** атындан регионну правительствоосуну Председатели **Муслим Умиев** алгышлаганды. Ол бу жыйлыуну

ЮСОПЛАНЫ Галина хазырлаганды.

Нальчик шахар округуну администрациясыны пресс-службасы.

Парламент

Христиан динде сыйлы байрамны - Рождество - алында КъМР-ни Парламентинде билим берүү окуула бардыруу тереге айланганды. Бу күндө аны 17-чи регион кесеге болганды, кесинде да «Жаш төлөк: эркинлик эм жууаплыкты» деген мағаналы тема сюзюлгенди.

Биреулени эркинликлери башханы сейирлери бошланган кезиуде бошаладыла

Тобешюну спикер Татьяна Егорова бардырганды. Сизгизе салайык, бу жыйылуу Россейин эм Москваы Патриархы Кириллин эм кыралны онууларны башламчылыклары бла чуралады.

Окуулагы Аптироксону бля Черкескин адмиралскоку Феофилак, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы Мухамед Кодзоков, премьер-министри орунбасары Мурат Карданов, республиканы Мусулманларны дин идарасыны башчысы орунбасары Алим Сижаж, депутатла, толтуруучу эм жер-жерли власть органдары, жамаут организациалары келечилери чакырылган эдиле.

Жыйылгуну ача, Татьяна Егорова аны темасы сейир болганын эм керекли заманда тинтилген чертгенди. «Парламентин жыйылулары бардырылган залында тюрло-тюрлю миллетлени, динлени келечилери, таматала эм жаш төлө бирге жыйылышлары артыкча мағаналыды. Эркинликке бла жууаплыктык. Бу ангилмална чеклери не заманда башланадыла эм бошалады? Алгын кырабылызда адамны эркинликлери тохтадырган жорукла тюрленип, Россей жашы жол бла бардады. Болсада алгын төрөлени унутуп, ала төрө эдиле деп токтарга жарамайлы. Биз Ата журтубузу, жамаутны, кийорбозно аллында социалны, политика жууаплыкты оюсонден айта эсек, ёсеп келген төлөню тюр койретюню юголгелерин алгын тюрелде да табаллыктыз. Ала уа бюгон да мағаналылыкларны таз эмгендеди», - дегенди спикер.

Осгаын ёмюрюню 90-чы жылларында кыралда тюрөлениуе хар байламлы эркинликтер хар айданга да суйюнген этерге, айтырга жарарганча кыраганча. Алай ол а жууапсызлыкка келтиргенди. «Бюгоню Россей ышангылы кыралды. Адеп-кыпчык системасы куралганды, эркинликке бла жууаплыктык шарт тохтадырылгандыла», - деп белгилегенди ол.

Шёндюго жаш төлю жууаплыкны кыалай ангылдады, аланы тюр койретир ючюн кыалай жуумуша толтурурга керекди. Ма бу сорутууга жууапла излерге чакырганды спикер. «Кырал, кийор, школ, граждан обществону институтлары - ким жууаплыды аланы койретюге, бу иш кыалай бардырылгырга тийишлиди. Бюгон да биз бу сорутууга жууапла табарбыз деп ышанама», - дегенди ол сезюню ахырында эмда жаш адамланы жашаулары, айныулары ючюн жууаплы болууга чакырганды.

Биз бла Феофилак сёшөгөнди. Ол эркинликке бла жууаплыкты араларын тюр айыра билүү жамаутны шёндюго эм келир жашауларына себеплик этгендерин чертгенди, бютюдө ёсеп келген төлөню арасында. «Бизни Жараткан адамга акый, оком берип, эркин этгенди. Алай аны черкери уа барымдыла? Дин бла алып айтканда эркинлик - гонякхладан кери турууду. Аны уа кыалай ангылалар болуккыду? Бизни Жаратканын суйюган аны мудакландырылга болуккы затланы этмейди. Алай эсе уа ол терегинде адамлагы барысына да тенг кыралды», - деп чертгенди ол.

Адема ёсеп келген төлөню койретю жаны бла кыалай мадарла толтурулгандарны, ол жаны бла программаларны юслеринден айтканды. Ол районлада жаш адамланы койретюге жууаплы кардаж жетишмегендерине да тарыхы ганды. Сёз волонтер кымылдануу айнтыуу юсюнден да барганды.

КъМР-де МВД-ны участка уполномочендерин ишлерин курау эм акыйлык болмаганланы ишлери жаны бла бёлюмюно башчысы Аслан Ашхотов а ёсеп келген төлөго шёндюго глобализациялы заманны излемлери келишкен кыйын болганын, ала жашауда кеслерине жол табалмагандарын белгилегенди. Аны ахыры уа законла, жамаут жоруклары бузуу бла бошалады.

Ич ишле органдары шартларына кёре, ахыр беш жылны ичинде акыйлык болмаганланы арасында амгытанда азайгандыла, болсада жылны алындан бери 18 жыллары толмаган 109 жаш адам 120 аманлык этгенди. «Асламында уа ала хыйчалыктык, билип башха адамны сауугьуна заран салуу, мударлыкты, уручулукты бла байламдыла. Наркотиклени сатуу-алуу бла байламлы бузукчулукла кёбөлөгилери да жасьыталады. Дагында балтыр акыйлыкты болмаганына эсирип эки аманлык этен эсепе, быйыл а ала сыны бешге дери ёсгенди, ол да кюркуулу шартды», - дегенди ол.

Тобешюну КъМР-ни Парламентини комитетини башчысы Борис Паушов, РД-ни Къырал Думасыны Башха төлю парламентинде КъМР-ни законла чыгаруучу органдында Жаш төлю палатаны келечиси Алина Ашхотова, граждан общество-ну институтлары эм миллетлени ишлери жаны бла министри орунбасары Гергьокьялы Жамбулат, Нальчик шахарны жер-жерли самоуправленисыны депутаты Сергей Шестирублев да сёшөгөнди. Ала уа эркинлик бла жууаплыктык байламлы болгандарын, адам хар атпанын айткан. Интернетте жазган сёзю ючюн да сазгыш этерге кереклисин белгилегенди.

Окуулары ахырында уа Феофилак «За нравственый подвиг учителя» деген Битеурросей конкурсу регион бёлюмюнде хорлаганына сауғалаганды. Белгиленгенлени арасында уа Прохладный шахарны 2-чи номерли гимназиясыны директору орунбасары эмда географиядан устаз Рамета Коческова бла Ольга Агаркова, Нальчикки 2-чи номерли лицейини математикадан устазы Валентина Мальшева эм башкала бардыла.

Тиккаланы Фатима.

БЕЛГИЛЕУ

Аналарын бла ынналарын кыуандыргандыла

Тырынаузну 1-чи номерли лицейини малквар тиден уасты Те-мукуланы Асият окуучулары бла бирге аналарга бла аймакка деп озган аймакка кыуанчыл нигир кураганды. Аны баш суртаулары - Ананы кюнөн белгилеу эм өз тилибизге юйорлөрдө энци эс бёлюу эди. Тобешюну Тырынаузну малквар тиден методикалы бириуюно таматасы Торгуроланы Пилжан да кыатышканды.

Сойсегиз ийнангызы, суйсегиз кыюгузду, алай ол 8 сабийден бири тауча билмейди. Аларлары кой жанууарлары бла малланы суратларын салгы-намыда, аланы атларын кеси тилибизде айталмагандыла. Аны сөз-бепли, багылы анала бла ыннала, келигиз, биригип бу жарсынуу кетериге кюрешкиле. Биз шёндю улту кёллюк эсек, тамбала-бызын жоксыга санап кыюрга болукчыла, - деп чертгенди Пилжан Наурузовна.

Аны айтканына жыйылганла ырызлыклары бирдиндиргенди. Бизы бла уа сахнага окуучула чакырылган эдиле. Ала тиширүүлуга малквар тиде жарашдырган концерт программалары кёрюстгендиле. Назумланы, жырлары, миллет төпсөлени Азаматланы Олина, Омарланы Тимур, Жаппула-ны Расул, Байдаланы Саида, Журтубайланы Камилла, Жаппуланы Лейла, Кылабекланы Лейла, Темомоланы Марат эм Езденланы Керим уаста айткандыла эм кёрюстгендиле.

Аны айтканына жыйылганла ырызлыклары бирдиндиргенди. Бизы бла уа сахнага окуучула чакырылган эдиле. Ала тиширүүлуга малквар тиде жарашдырган концерт программалары кёрюстгендиле. Назумланы, жырлары, миллет төпсөлени Азаматланы Олина, Омарланы Тимур, Жаппула-ны Расул, Байдаланы Саида, Журтубайланы Камилла, Жаппуланы Лейла, Кылабекланы Лейла, Темомоланы Марат эм Езденланы Керим уаста айткандыла эм кёрюстгендиле.

Жашкылыны бла кыюучкылыны шатык сөзшөйлөрүн да белгилерчады. Алагы тыныгылган таматала уураа эди. Аналары юслеринден жыр айткылында ыннала кёз-түшүлүктө болуучуларын ала ючюн деп быйла хазырланганлары аланы бек кыуандырганын баям эди. Малквар эстрада жырыларындын бири эм 1-чи лицейини уасты Байсолтанланы Инара да алагыга кесини жырлариндан бирин саугага этгенди. Аны да тишируула кызыу кыарсла бла ашырган эдиле.

Ингирни ахырында сабийлени хар бири да кеси аналарына бла ынналарына сауғала бла голле бергенди. Бу байрамны курау-гына уа халкыларын бек суйган, аны тамбасы болурун излеген келечилери Темомоланы Муктар, Джабаров Паша, Толгуроланы Раа, Тезова Амидэ эм Байсолтанланы Инара болушкандыла.

Толупасханланы Амнат. Сурат автору.

Башка региондун

Студентлени депутатха соруулары аслам эди

РД-ни Федерал Жыйлыууну Къырал Думасыны Контроль эм бардыруу жаны башкармалыгы башчысы орунбасары Ирина Марчи республикага иш бла келген кезюнде Къабарты-Малквар Къырал университетте болганды. Анда депутат профкомуну, студент советини эм жаш төлю бириуюлени

алагы кырал механизмге кыалай ишленгендерин, жетишмилли болуру ючюн ала кыралда уа аманлыгына тын сөзө бла аныгытаргыра керекди. Эксперт майдада уа, иги сазгыш эти, оюму тюр баямлагы кырал университетте болганды. Жангы да закону тийишли билиу болушуркыду административ

кылуучула халкыны файдасын кыалай терегелерин эм аны кёбөлөгчө кыалай мадарла этерге кереклисин билгери суйюнгенди. Регионда промышленный предпритияла ишлемегенлери, властыда турганыланы хаклары, ёксоз сабийлени фатралы бла жалчытуу байламлы проблемала да

келечилери, вузда окугьан волонтерла бла тобешгенди. Ол жаш адамлагы законла кыалай жарашдырылгандарын аныгытаргыра, бюсүздөгү гасполитика болууну, Думда кыалай иш тамамлаганыны юсюнден айтканды.

Жангы да мурдорун - закон тутады. Адамла бла тобөгөндө, жаны бла жетишмилли болууга, ол ачыркыды не тюрло эшилгенди, - дегенди Ирина Евгеньевна.

Кёторюлгенди. Депутат аланы барысына да жууапла бергенди. Сора, КъМКУ-у да факультуу жаш адамла гранта алырга майданы кыраууну юсюнден сорууга Ирина Марчи баш регионда бу жаны бла кыалай сынам болганын тинтирге эм, огуна кёре, себеплик этерге айтканды.

ЭСПЕЛЕ ЧЫГАРЫУ

Жамаутны жашау кыарамларына энци эс бурургыз эмда аны излемлерин власть органлагыа жетдирдирге

Палатаны юч жылны ичинде ишени юсюнден докладды бла аны башчысы Хазратали Бердов сёшөгөнди. Ол билдиргенди, өтчөт кезюнде республиканы баш жамаут органы регионда политика, экономика, право эмда кёп башха сфералада жуумшланы тамамлауга, чурмаланы кетериге тири кыатышканды. Палатага адамладан, инстанциялардан, предпритиялардан бла организациалардан бир нечч минг абстрактнала бла документле келгенди. Аны аппаратыны ишчилери алапы тийшидирип, информатика-аналитика материалга жарашдырып тургандыла.

Табамлаган шарт жуумшланы минг абстрактнала бла документле келгенди. Аны аппаратыны ишчилери алапы тийшидирип, информатика-аналитика материалга жарашдырып тургандыла.

Табамлаган шарт жуумшланы минг абстрактнала бла документле келгенди. Аны аппаратыны ишчилери алапы тийшидирип, информатика-аналитика материалга жарашдырып тургандыла.

сфераны сазгынганды. Белгилесика, мында да таргытуула, жорыула, оюмла аслам эшитиге тошоди. Сёз ючюн, баштур алагы кёрбери бири тегерек-башны тазалау, таппанчыгы, жашуу болууну игилендирю, кир-кипчики кетериу, жоюланы жангыртуу бла байламлы эдиле. Бютон да кёп таргытуула уа газ эмда электрокону бла жалчытуучу организациаланы ишленери келгенди. Алада энци нечч юсюнден айтылганы да баямды кырауула-чулгага артык төлөуле жаздыларды.

Россейин Президентини В. П. Путин быйыл Федерал Жыйылууну Посланиясында: «Ырхат жашуу кыуаргыра, шахарларынызы бла элерибизни да жангыртгыра этерге», - деп белгилген эди. Тиреурлени тап халгы келтириу, ол санде жамаут транспортну, коммунал молкюну да, шёндюго технологияла бла бардырыгыра тийишлиди, деп белгилегенди Бердов да. Аны оюмуна кёре, мында жамаут контроль, адамлагы беритген жуумшланы кичевоостона багы беруу халда тамамланады.

Жауапда жашуу бла чекленип кыалай, Бердов Палатаны ичинде кемчиликлени да тура этгенди. Ол санде жамаутаны бек сазгайхан таптагыра заманаында эмда тири кыатышылмаганын, бир-бир комиссиялы ишлери игилендирге кереклисин эсертгенди, жамаутны келечилери уа тирек болууга чакырганды. Тюрчюн кыуууну ичинде былай жаргылыктыга, ачыктыктыны, жууаплыктыны, тириликни, байламлыктыны конлендирге тийишси эс бурулуруна ышангылны билдиргенди.

Къабарты-Малкварда кёп миллетлени келечилери жашайдыла. Алапы эмда динлени араларында мамаларкыны келтирилгенде жашчытууга власть органы, граждан жамауты институтлары да дайым кёз-кыулак болууга агадан адам кыатышканды.

КъМР-ни Правительствооуну буйрукла 2018 жылда республиканы министрствода эм ведомствода жамаут советлени курау башланганды. Бу иш эки жылны ичинде эбине жетдиргенди. Алай федерал власть органдары регионда бөлөмлөрине (алапы саны 22 бөлад) аны жаланда алысында

Палатаны Жаш төлю Советине башчысы Чегемовка Овсана да кысык докладчына ала бу кезюнде не ишле тамамлагандарыны, жетишмилерини, умтуларыны юсюнден толугу халар айтканды. Ол санде кеп акциялагыла бла жуумшлагыла тири кыатышкандарын, кеслери да иги кезең башламчалыгы этелерин белгилегенди.

Жашкылыны эм мағаналы ишлериинде бири кыралды Президентин айыруу болганын белгилегенди Хазратали Бердов. Жамаут палатасына да талай федерал закон башламчылыккыны юсю бла оюмла жиберилгенди.

Жер-жерлерге да муниципал партиялар бардырылдыла, жамаут эмда дин организациалагы

УБАШЛАНЫ Мурат.

НАМЫСЛЫЛЫК ЧЫНТТЫ ЖИГИТ ЭМДА ТЮЗЛЮКНЮ ТАУКЕЛ ЖАКЪЧЫСЫ

Элосерланы Кёккёз Улуу
Ата журт урушуда этген
жигитлиги бла халкыбыз-
дын атын айтырды. Көк
шохарны кыруулау,
Лёв шохарны, Польшаны
немисли ууучулапдан
эркин этүү сөрмөшүгө
кытышып, кишилик, ба-
тырлык да эткенди.

Германияны Тренкау бла
Леошутца шахарлары
ючун сөрмөш барган-
да, Элосер уулу ротасы
алагча биринчи болуп кир-
ген эди, душманны иги
көөк солдатты бла техни-
касын кырып, 6-чы ар-
мияны командуючисини
1945 жылда 30 апрельден
буйругу бла ол Совет Со-
юзуну Жигити деген атка
көгүзтүлгөндү.

Саугылау кыягыларында
мыла жазылыды: «827-чи мараучу
полкуну 6-чы ротасыны ко-
мандири тамата лейтенант
Элосерланы Магометни
жаны Кёккёз Александр
Невскийни орденине тий-
кили болгондун». Андан
сора да ол Ата журт урушу
1-чи эм 2-чи даражалы ор-
денлери, «За отвагу Киа-
ва», «За взятие Берлина»,
«За победу над Германией в
Великой Отечественной во-
ине 1941 - 1945 гг.» майдал-
ла бла да саугыланганды.

А Кёккёз мамыр жаша-
уда да терсликни көрүп
болмаган, тюзлюкню тау-
кел кырууларын жаш
болгондун. Анга шагъ-
атлык этген бир шарты
юсюнден бизге сыйлы
аксакалларыбыздан
бири Атайылыны Кёккёз
жаны (жанетли болсун) ай-
тан эди. Кёккёз билген,
кёккёз көргөн тамата редак-
ция тер-терк келюшү-
дү. Ма аллай тебишуле-
рибизден биринде айтан
эди бу халарны да.

1945 жылны көз артында
Элосерланы Кёккёз Кыз-
закстанга, эгечлери жа-
шаган Макинск шахарга
барды. Ахула, танышла
кыуанып тебишкелди анга.
Мен кесим да көргөмө белинде
керюу бла аны тойда
тепсегенин.

Ол шахардагы комен-
дант Петляк, Кёккёз
чакырып, саугу-сабасын
беририн излегенди. Алай ол
ани айтанын этерге унама-
ды. Бир кюн а командатура-
ны кыатына жаналгандын,
андан таншы мугурайып

чыгып келгенин көрдү.
«Таубий, нек мудаха, не
болганды?» деп сорарды.
«Петляк кыюл салдырды-
рды ишчи баштыларыны
алышындурды, таза кийин-
лик келгенде. Мени у
алышыр быстырм жок-
ду.»

«Биргеме келчи, - деп,
Кёккёз Таубийни артка бу-
рды. Сора комендантны
отоуна кирип, тагылып

«Жашаган жерин а билемисе?»
«Анам тауду, чегемли.
Биз сегиз сабий болобыз,
малкырлыса деп, аны
бери көчүргөндиле, са-
бийинден ачырып.»

«Жашаган жерин а билемисе?»
«Анам тауду, чегемли.
Биз сегиз сабий болобыз,
малкырлыса деп, аны
бери көчүргөндиле, са-
бийинден ачырып.»

«Анда командатура да бол-
ду, ары сөшөш да, бу кыя
айтан адам анда жашай
өсө, бил, деди Кёккёз буй-
рук халда.

Арткы союкомедине эсе
да. Петляк, телефончу
бурду да, изленген тиши-
руу Карамышевка элде
болганын билди. Онал-
тыжылык кыз жылп
калды. Олу уахтыда чакъ-
ырылган миллиондер да
кирип келди. Кёккёз, анга
болушун анылатып: «Артка
кыайтырды эсенг, бизни
ала барсанг а» - деп тиледи.
Ол кыонак кызычыкны
кесин жангы жиберип кыо-
ярга союмедиле. Алай бла
элин аягында бир алашу
юйкөндө анасын табадыла.
Кызын көргөндиле, Хули-
маты эси аудады.

Кёккёз кыялапта
болушунан аны көп тюрлю
кыялын болупадан кыруу-
лау, тюзлюкню жакшы,
терсликни кыялды, көлө-
ндөн ыспас сөзлө шэштеп-
ди. Петляк а тынчалып
кыялганды. Таргы-
ыула жазып, Алма-Ата-
да Кзызакстанга иш ишле
органынын таматасы
эки полковник негери бла
келген эди. Андан таулу
жашыны комендатурага
чакырадыла. Ол керюну
жогорюрге дивизионысы
командири берген эркин-
лик кыягыны узатды.
Улуу кыуулкчуланы аны
эмда саугылау аты да жа-
зылганын көргөндөн сора,
даулашсыз, аны месине
кыайтардыла.

«Мен кыбартым, анымы элине жеталмай
турам. Поезде ачкычыгъ-
тырамын»
«Мен кыбартым, анымы элине жеталмай
турам. Поезде ачкычыгъ-
тырамын»

ЗАМАН

ПОЭЗИЯ ТИГІР Бу коюлде Къабарты-Малкыарны Жазуучуларыны союзуну «Вертикаль» атлы поэзия салонунда Аппайланы Мустафаны кызы Ларисаны биринчи кытабыны презентациясы болгонды. Ол анга «Кюн суулда суратло» деп атаганды, кесин да анасына жоралаганды.

«Мени анам 55 жылы ичинде
Булууну орта шкылунда устаз
болуп ишлегенди...» - деп баш-
лайды ол сөзюн. Бу тизгини
окунганынлай, кёз аллынга биз
ата-аналарыбыздан башка көр-
гөмө сыйлы адамла келелди. Ма
алай ару эсгерилени тудурды
Баштакылыны Хаджи-Муратны
кызы Фатимат.
Кытап тематика жаны бла бир
кыуанч эти бөлүмдөн кырула-

Жюрек суюмеклигин ачыкыларга итине

«Насыплым, ийнан, сени кы-
атнда» - деген экинчи бөлүмгө
жюрек сезимли назмул кире-
диле. Ненча адам бар эсе дуняда,
анси тюрлю суюмеклик болды.
Кеси да ол заман бла бирге тюрлө-
нө барды. Сабий кызыны, акыл-
балыкыны, ананы - хар бирини
кесини драмасы, кыуанчы бла
сезим долай барды. Аталганы
да башкыды - анага, балага,
сыйлы адамныга...

«Мени анам 55 жылы ичинде
Булууну орта шкылунда устаз
болуп ишлегенди...» - деп баш-
лайды ол сөзюн. Бу тизгини
окунганынлай, кёз аллынга биз
ата-аналарыбыздан башка көр-
гөмө сыйлы адамла келелди. Ма
алай ару эсгерилени тудурды
Баштакылыны Хаджи-Муратны
кызы Фатимат.
Кытап тематика жаны бла бир
кыуанч эти бөлүмдөн кырула-

«Мени анам 55 жылы ичинде
Булууну орта шкылунда устаз
болуп ишлегенди...» - деп баш-
лайды ол сөзюн. Бу тизгини
окунганынлай, кёз аллынга биз
ата-аналарыбыздан башка көр-
гөмө сыйлы адамла келелди. Ма
алай ару эсгерилени тудурды
Баштакылыны Хаджи-Муратны
кызы Фатимат.
Кытап тематика жаны бла бир
кыуанч эти бөлүмдөн кырула-

ТИНТИУЛЕ Адам улуга бек кыоркчулуу тогуз палах

Америкалы миллиардерле, бас-
ма органды билдиргенлерине көрө,
кыялдан кеслерин сакълар
ючун, Жангы Зеландияда жер
тубюно теренинде бункерле
хазырлайдыла. Байланы алай
гузабагы каалдырган сытпала
да бардыла. Анга «Глобальные
вызовы» деген халкыла аралы
фондуи эксперттери шендогу
ния кыялай палахыга тюрлө
болуптууну юсюнден хазырлаган
докладлары шагъатлык этдиле.
Алайды да, Жер жюзюнде жа-
шаганпала бек улуу кыоркчу-
ланы сытпалулары неди?

Атом кыямы докладда бирин-
чи тизгиндеди. Алтын битеуду-
ны кыоркчуланы тизмесинде
ол андан ич да зиншөдө эди.
Трампын Бирлешген Штатта орта
эмда андан аз узаккылыга учкан
ракеталаны кыруутуну юсюнден
1987 жылда кыюл салынган кели-
шимден чыгаргыча союемдиле деген
элденгирин болуп адамланы.
Атом урушуну кыоркчулуу бусатга
10 жыл мындан алгандын эсе ул-
дуу. Генераллада аны башлануу
тюрлю-тюрлю амаллары бардыла,
ол санда, биймөгөнча этип, атом
бомбаны бошпал кыюу. Ол а бек
улуу палахка келтирилды. милли-
онда бла адамла жюкүлүдүла.
Шахарла оолукчулду, радиоак-
тив уу жайылдыкыды.
Алай дагында бир кыоркчу бар-
ды - ядерный кыш, тюзюн ай-
танда, дуняны буз алгын кезиу.
Букуу, отдан чыккыган кыялын
тютюн Кюнню жабаркыдыла.
Жер жюзюнде жюкүлүдүла. 45
жылы ичинде 8 градушка тюр-
шерди. Ол а эл молкоге бек хаталы
болгонду. Сау калганынаны ич
кесиге ачканд кырылыкыды.
2. Биологилар эм химиялы саугу
Ол ядерный саугудан унутуду,
кыялын анылашынган техника-
ны аз тобөнөн материаланы да
излемди. Синтетикалы биоло-
гия бла генная инженерия жаны
бел аят жыллада болдурган
жетимшиле артыкыда тынгысыз
этдилерине. Ала спецнальтеде
билгендерин да унутурдыла. «Ол

«Насыплым, ийнан, сени кы-
атнда» - деген экинчи бөлүмгө
жюрек сезимли назмул кире-
диле. Ненча адам бар эсе дуняда,
анси тюрлю суюмеклик болды.
Кеси да ол заман бла бирге тюрлө-
нө барды. Сабий кызыны, акыл-
балыкыны, ананы - хар бирини
кесини драмасы, кыуанчы бла
сезим долай барды. Аталганы
да башкыды - анага, балага,
сыйлы адамныга...

«Насыплым, ийнан, сени кы-
атнда» - деген экинчи бөлүмгө
жюрек сезимли назмул кире-
диле. Ненча адам бар эсе дуняда,
анси тюрлю суюмеклик болды.
Кеси да ол заман бла бирге тюрлө-
нө барды. Сабий кызыны, акыл-
балыкыны, ананы - хар бирини
кесини драмасы, кыуанчы бла
сезим долай барды. Аталганы
да башкыды - анага, балага,
сыйлы адамныга...

«Насыплым, ийнан, сени кы-
атнда» - деген экинчи бөлүмгө
жюрек сезимли назмул кире-
диле. Ненча адам бар эсе дуняда,
анси тюрлю суюмеклик болды.
Кеси да ол заман бла бирге тюрлө-
нө барды. Сабий кызыны, акыл-
балыкыны, ананы - хар бирини
кесини драмасы, кыуанчы бла
сезим долай барды. Аталганы
да башкыды - анага, балага,
сыйлы адамныга...

«Насыплым, ийнан, сени кы-
атнда» - деген экинчи бөлүмгө
жюрек сезимли назмул кире-
диле. Ненча адам бар эсе дуняда,
анси тюрлю суюмеклик болды.
Кеси да ол заман бла бирге тюрлө-
нө барды. Сабий кызыны, акыл-
балыкыны, ананы - хар бирини
кесини драмасы, кыуанчы бла
сезим долай барды. Аталганы
да башкыды - анага, балага,
сыйлы адамныга...

«Насыплым, ийнан, сени кы-
атнда» - деген экинчи бөлүмгө
жюрек сезимли назмул кире-
диле. Ненча адам бар эсе дуняда,
анси тюрлю суюмеклик болды.
Кеси да ол заман бла бирге тюрлө-
нө барды. Сабий кызыны, акыл-
балыкыны, ананы - хар бирини
кесини драмасы, кыуанчы бла
сезим долай барды. Аталганы
да башкыды - анага, балага,
сыйлы адамныга...

Эпидемиология жойретиле Урлукъ картоф не халда иги сакъланады?

Кюз эмда кызын кезиле-
де урлукъга жаруулу кар-
тофну тиийлишини сакъ-
лау кыялы керекди. Жылкы
кюн жыйылган, кеси да ич
кыругъкысылтылган битими
оскагыт урунга тейюп кыо-
ярга жарамайды. Аны бир тайлаз
заманы ичинде (40-45 кун)
энини жерде 15-17 граду-
ска жылыкыда тутаргыча
тиийшиди.
Андан сора жангыдан
айырдыла, жарылганы,
тиийлиги болганыны не-
деда кыаралганын бир
жанына кетердиле. Кырт-
кыумурскаладан сакълар
ючун урлукъга фунгицид
препараттадан неде багыр
купорос суудан (10 литрге
эки грамм) бирдокуюрге
болукчуу. Ызы бла урунга
тегерден неда орунлагы
жырдан алгы кыругъкы-
сытыргы керекди.

Урлукъ сакъланган
жерде кыабыргаланы
тытыр бла сорто, тюр-
лю эмда саугылау аты да жа-
зылганын көргөндөн сора,
даулашсыз, аны месине
кыайтардыла.

Урлукъ сакъланган
жерде кыабыргаланы
тытыр бла сорто, тюр-
лю эмда саугылау аты да жа-
зылганын көргөндөн сора,
даулашсыз, аны месине
кыайтардыла.

Пенсия фонду Льготала эм социал болушлук тапдырырча

2019 жылдан башпал Россияни Пен-
сия фонду инсанни пенсияга чыгар-
гыча заманы жете турганыны юсюнден
власть органдыга, иш бла жалчыткан
организацияга билдирюню жангы
амалын хайырылап тебирерди. Ол
информация уа адамлага льготала
эм социал болушлук этер ючюн из-
ленерди.
Бу билдирюлени алыкы органдыны

аролярини иш бла жалчыткан служба-
ла бардыла. Фондуи информациясына
татано, ала гражданданы айтылган кы-
уумларына ишчилек ючюн пособияны
эсдорюлгөн өлчөми бла тейлердиле.
Аны юсюнден келишимле таусуладуу,
деп билдиргенди фондун регионда
бөлүмюне пресс-службасыны.

Кыялчаланы Зульфия.

ЖЕРНИ АСТЕРОИД БЛА КЪАБЪГЫШЫУ

Илму тинтиулөгө көрө, алам-
дан жерге орта эсеп бла хар 120
минг жылда бир деменгиле таш
түшөт, улуу хата сапалы. Алай
«кыонакдан» чыккыган букуу,
сыныкыла да, өргө көтөрүлөт.
Кюнню бир неча айга жабып
кыюрга болукчулду. Андан а
тирик, саулай экосистема жом
болуп кыалгыча кыоркчуула.
Көп да бармай «сууруш» башла-
нырыкыды деп болдөмө ахталы-
ла. Экология тозелмезча хайыгъ-
тырге болукчуу. Чад, Нигерия,
Нигер эм Камерун кырылганы
тиирлеринде болган. Чад көл
анча шартды. 60-чы жыллада
окуна ол дуняда улугулуу бек
алтынчыга саналганды. Жарым
бөлүмгө да озгунчу ол 90 процентте
гиттеренди! Анусукулук, кыур-
гактыкы, хауаны тюрлөнгөнни
да аны ол алгыга жетиргенди.
Чадны тегерегинде тийрелде жа-
шал турган 40 миллион африка-
лыны жашау да осалга кеткенди.

Жарым бөлүмгө аны сынар
деген кыоркчуу барды.
Ахыры 4-чун беттеди.

7. ВУЛКАНЛА

Вулкан кычан уянырганын
билген кыялынды. Аллимле тер-
гененге көрө, кыянын жана тур-
ган таш-топуракны бек аздан
400 кубометри тейлөт, кенгине
жыйылган башталган кезиле
орта эсеп бла 17 минг жылга бир
көре болардыла. Ахыр көрө Жангы
Зеландияда 26 500 жыл чыккы.
Алайды да, заман бек аз кыял-
дан. Алай палах жетсе, адамла
жюкүлүктүла, көгө кёккө бөлүп,
жылыла башталган кезиле,
Жар жюзюне сууклыккы келдики.
АБШ-дагы Илеуостон аны сынар
деген кыоркчуу барды.

Ахыры 4-чун беттеди.

ОНОУЛАШЫ

Туристлени тынчылыктарына кыайгырадыла

Тай лыхалада учкан кезиу башлангычтан алга Элбрус муниципал району администрациясы башчысы Залиханлы Кыаншаубий кенеш бардырганды. Анга ич

эм Жангы жылына бла Рождествону байрамларында районда, курортада да туристлени кыркыуусулукларын жалчытууга энчи эс бурулганды. Залиханлы Кыаншаубий

салада адамла ачымазча, кырк оюзлоп тошмегизча мадарла тынчтылы толтурмузга керекдиле, дегенди. «Ол санда курортта белгиле бла видеоконференц орнатыллыкдыла, кырк кыуулу уместалагыз киргиче бек салыныркыды. Аны бул бирге медицина эм коммунал

Саулай алып айтканда, курорт кышы кезиге кызырды дериуу. Быйыл Чегерте тау лыхалада биринчи керуучулга деп «Жашыл» категориялы трасса кыуураганды. Дагында Азауда кырк чачдыруучу оборудовани ишлеркиди. Канат жолланы барысы да техника жаны бла

жыл эмда кюн оргарланы, ишле миюк управленилени, МЧС-ни, жылуу, суу, газ эм ток бла жалчытуучу организацияланы, саулук сактыла бөлүмюню, Роспотребнадзор, канат жолланы, Миллет паркны, «Элбру-турист» акционер обществону келенилери эмда Элбрус элини таматасы кытышкандыла. Жыйылыуда оператив болуму

жангы жылы алында, байрам кунюле да Элбруска эм саулай курортта да аслам адам келигин эсгертип, объекте эмда адамла аслам жыйылган жерле кыркыуусулуктуу толусунлай келиширге керек болганды. Бөлгилегенди. Кыюук юленин от тошюден сактылачыра, транспортта, машина жолда, лыжа трас-

службаланы ишлеринде бир тюрлю чурум болмазга тийишиди. Кысыксы, барыбыз да туристлени кыркыуусулукларын жалчытуу кюн жупула болуп турмузга керекчи», - деп чертегеди Залихан улу.

тинтилуин этгендиле, алапта профилактика халда ремонт этилгенди. **Алиса ТАРИМ**, Элбрус муниципал району администрациясы пресслужбасыны таматасы.

КОНКУРС

Минглени арасында - алчыла

Кеп болмай Россияни школлары адаларында «Белые журавля России» деген конкурс бардырылганды. Аны бардыруучу таматасы миллетле арлы шувуукуну ачыктыла. Ата журтну суратлау эм халкыны тарыхын унутмазды. Анга Тярныаузуу 1-чи лицейини 4-чо классыны окуучулары Жаппулану Расул бла Омарланы Тимур да кытышкандыла.

Окуучулары бу эришиуге устаз Темукуланы Асият хазырлаганды. Ол айтканга кере, жашчылы, салынган борча жуула кезден кырал, тек окуяна материал жарашдыргандыла. Омарланы Тимур, «Мен миллетим бир адаммы» деген темага видеорелик хазырлап, анда халкыны атын битеу дунияга айтдырган адамлары, Бахсан аузууну, аны табиगतаны, Тярныаузуу шувуукунда нечча халкыны келечиси жашаганын, школуну да кысты-

Адам улуга бек кыркыуулу тоггуз палах

Ахыры. Алы 3-чо бетгеде. **8. КЮН БЛА БАЙЛАМЛЫ ГЕОИЖЕНЕРИЯ** Хауаны жылы бла баргыанан тохтарты кюн алимени бир кыуу кюн тарыхында жаштырары эмда алмышга жылууну кыайтарлык аэрозольланы эмда аллай баша заптаны бюрждорюрге керекди дейдиле. Ала ою этгенден, Жер жоюнде температура бир кесек тошкериди. Анга уа битеу 10 миллиард доллар кемеде!

сыйналганды. Алай Гарвардны алимери биринчи сынууланга бардырырга деп турдыла. Докладчы авторлары кюн бла байламы геоинженерия социал, экономика, адеп-кыялы, оюу этуу жаны бла да кыйын проблемаларга келтирирге болуукду деп, алай кырайдыла. Ол жангы амалды да! Ким биледи андан не зат чыгарыргын? Аэрозольла жер-жерледе, саулай дунияда да хауаны, битеу экосистеманы да бузарга болуукдула.

9. РОБОТЛА Голлиууда машиналары уруш ачкылары бла кыркыуу турмузга бек сюедиле. Экспертлени кысыгы уа темир затлагга акыл салганын жалаанда хайырлыкка санайдыла. Алай а аман адамла жокмуудула, ала аланы елтююрге деп койретеале уа? **Евгений ЧЕРНЫХ**, «Комсомалса правда» газет.

АЛИМИНИ ОЮМУ

Болум аллай бир

Алексей КОКОРИН, Табигыйатны битеудуну фондуну «Климат и энергетика» программасыны директору: «Башюнда айтылган келген кыркыуула белгилениди. Алай аллай бир уллу тоюлодону. Сёзюсүн, Жер жоюнде температураны 3 градуска кыторюлгөнени алып кыраиды. Биринчи соруу: не замандан санап башларга керекди? Бюгюндөг тергесек, бу өмүрнө оюмду хауаны жылуулугуна не хазин хышуусуна. Жайгырманы өмүрнө ортосундан тебересек, аллай болуурга да болур. Алай ол заманда да хауа саулай планетада угуй, аны бир-бир кескелеринде тюрленеркиди. Алайды да, адам улуга «кыошак аэрозоль» керек болуук тоюлоду. Суу басып, тенгиз боюндада жашаган миллиардан аслам адамга баша жерлеге кыаирлык тошкериди, деп жаздыла. Асыра бек семиргенде! Магнаны илиму ишеле жалаанда жарым миллиарда хата жетери айтылды. Кеси да кыркыуула кыошак Сугу басуу кыйындыгы 150 миллионга жетеркиди. Ол да өмүрнө оюмду болуурга болуукду. Жер жоюнде битеу да 9-10 миллиард адам жашаган кезиуде. Кызынчылы тошгөнгө болуурга дунияны жамауатны кыюлдан келир деп, алай сунума. Сууга батып кеткен шахарланы тизмеси да онстан

жорашдырганды. 21-чи өмүрнө оюмду Дуния океан бир метрге кыторюлюкюдө деген оюм барды. Орта эсел бла. Тропикледе уа -1,5 метрге, Шов океанда бир-бир ойрыкмааны суу жетеркиди, анга тоюшон кыаирлык керекди. Балтикача - 50 сантиметрге. Алайды да, Петербург кыркыуучу тоюлоду, аны дамбасы сакларыкыды. Нью-Йоркуну, Лондонуну кысирден айтканда, футурология кыркыуучу сойотина, аламы 22-чи кезде 23-чө өмүрлөдө окуучу суу басаркыды. Грениландия, Антарктиданы бузары эрип, Дуния океан 3-5 метрге кыторюле. Алай ол бир кунге болуп кыаллык иш тоюлоду. Адамлага кыркыуусуз жерлеге кыөрөгө оң берилкиди. Вулканын кысиринден да былайды деп айтырга тоюлоду. Ол лаваны кыаллы бир жайылганына, кыно кыторюлгөнени кере болуукду. Аны уа ким тергелеркиди? Гарвардны алимеринде да кюн бла байламы геоинженерия сынуула бардырырга ким кырайды? Алай бир регионукку тоюлоду да! Биологика экология ишине барды, энергетика «жашылгөнгө». Адам улуну иш бла байлыгы ысы газла да аллай бир кеп чыкмайдды. Он жыл мында алгы да халкы гуазагыга кыалды эри. Болсода хал бы 2000-чи жыллыны бошюнда сунгандан эсе игиди.

ТХАЗЕПЛОВ Хасан Миседович

Кыабарты-Малкыарны адабияты уллу бушуу сынагынды. Россейни Жазыучуларыны союзууну членни, ол чыгармачы биригиге алынуу комиссиясынын членни, «Литература Кавардино-Балкария» журналыны баш редактору, белгиле жамауат кыуулукчу, кенг да, халал да жорекли адам Тхазеплов Хасан Миседович 76-чы жылында дунюсын алышканды. Аны жаш заманы «Физикле» бла «Пирликле» бир бирге эришкен кезиге тошгөнди. Хасан Тхазеплов эки жанына да олошюн кыошканды, нек десек нзамучулукдан сора да, техника жаны бла да уллу фахмусу болганды. Ол техника жаны бла жашаууга кыйгерт Россейде кырапалар арасында да белгиле жангылыкла Хасан Миседовични ол хунерине шатылык этидиле. Ол эки бийик билим алганды - КСМУУ-ну эп молк факультетинде механикала бөлүмдө эм А. М. Горький аты Адабият институту да окуганды. Экинчисине аны КСМАССР-ни Жазыучуларыны союзууну председатели Алим Кешоков кыагыт жазып жиберген эди.

сы кыторюлгөндү, кыууулу, магына теренгиле да иги жанына тюрленгендиле. Ол жалаанда суратлау-адабият басма орган болуп кылаймы, анга жамауат-саясат чыгарыла да кыошылганды. Бюгюн эмда басмаланган материалла кеп тюрлю жанрлы эм тематикалыды. Аны бетлеринде Кыабарты-Малкыарда жашуучу не тюрлю кыйматы да көрөнөди. Хасан Миседович Тхазеплов - РФ-ни культураны сыйлы кыуулукчусу, 2017 жылда «Путь караванщика» деген китабы тюрлю уллу адабият премияга тийиш болган жазыучу - отуз китапны авторуу. Жазыучу кесини чыгармачылыктында, китаптарында жашап турды. Анга не заман, не кенгдик жокду. Хасан Миседовични оюсунден аруу эсгериле бизни жореклерибизде өмүрлөгө кыаллыкдыла. Поэтин койрөсүнө терен бушуу этгенбизни билдиребиз. **КыМР-ни Культура министрствосу, «КБР-Медиа» ГКУ, КыМР-ни Жазыучуларыны союзу, КыМР-ни Журналисттерини союзу.**

«Тамбов» команданы эм иги футболкусу

Россейни футболдан биринчи лигасында Тамбов шахары «Тамбов» командасы биринчи жердеди. 24 турдан сора ол, 47 балл алып, аны ызындан келген «Томьну» бир очкога озады. Бу ахшы көрөмдө уа тырныауучу спортчу Аппайланы Хызырны кыайыны улугу. Ол «Тамбовун» санында 22 матч бардырганды, алада беш гол уруганды, топну нөгөрлерине теп ашырып, командасына хорларга кеп керу болушканды - алай бла лигада уллу жетишимиле болдууралганды. Эки топну 28-жыллык чабыул этикуну 11-метрик штрардойладан атынды - ол а тренири анышанганына шатылык этиди. Сентбрыде Аппай уллу, кыаруучулары оюмларына кере, команданы эм иги футболкусуна саналганды эм оюмлары биринде клубну президенти, Тамбов областыны вице-губер-

натору Арсен Габуев анга сыйлы сауга бергенди. Хызыр бу клубда эки жылы оюмлары кыды, аны оюсунден келишимини ала быйыл майда тауушкандыла. «Тамбов» биринчилини экинчи жарымын да бусагытдача жетишимли бошаса, премьер-лигага чыгарыркыды. Алай бла таулу жашыны баш лигага кыайтырга муурагы толуксу. Ары аери ол Самараны «Крылья Советов» командасында эм «Краснодар» да ойнаганды. **Анатолий ТЕМИРОВ, СУРАТДА:** Аппайланы Хызыр чабыул эткен кезиуде.

РЕЙТИНГ

Аракы аз ичилген беш регионну санында Кеп болмай «Трезвая Россия» организацияны экспертлери, РФ-ни субъекттеринде тинтиуле бардырып, рейтинг кыуурагандыла. Анга кере Кыабарты-Малкыар аракы аз ичилген беш регионну санына киргенди. Биринчи жерлеге жалаанда Шимал Кавказыны субъектлери тийишли болгандыла. Эм ичере бек сойген регионнагы уа Сибирь бла Узак Восток саналады. Бытыр бла тингелдиргенде, бизни республикада болум итиленгенди. Рейтингни кыуураганына аракыдан уланып өлгөнени, кеф болуп этилген аманылыккыны,

КУРСЛА Инструкторланы усталыкларын кетюрорча

Быйыл 9-18 декабрде «Элбрус» курортта тау лыжалда баш оюборда учурга койретен инструкторланы «С» категорияга тийишлилик хазырларыкыды. Алай бла спортну бу тюрлөрлени ойегине усталыкларын есдорюрге болуукдула. Бу ишин келериште практикдан, теориядан да дересе берилкиди. Тау лыжалда биринчи кере сөөлгөнени калай койреткени болуучуну оюсунден топу билдирилкиди. Курслага ким сөисе да жорюрге болуукду. Мында жалаанда лыжалда не озада учу билген хунер керекди.

Информангентстволаны материалларына кере.

Кыабарты-Малкыар Республиканы Культура министрствосууну, «КБР-Медиа» ГКУ-ну, КыМР-ни Жазыучуларыны союзууну, КыМР-ни Журналисттерини союзууну, «Литературная Кавардино-Балкария» журналы, «Кавардино-Балкарская правда», «Адыгэ псалъ», «Заман», «Советская молодежь», «Террик» газеттерини, «Ошхмахо», «Минти-Тару», «Солнышко», «Нур», «Нор» журналлары редакциялары, «Кыабарты-Малкыар» ВТК-ны, «Налчык» ОРТК-ны, «Кыабарты-Малкыар» ГТРК-ны, «КБР-инфо» информация агентствону, «Элбрус» китап басманы, «Терроргаф» ООУ-ну коллективлери «Литературная Кавардино-Балкария» журналыны баш редактору ТХАЗЕПЛОВ Хасан Миседович өлгөнени уллу бушуу этгенерин билдиредиле эмда аны жуууктарына бла ахупларына кыайгы сөз бердиле.

УЧРЕДИТЕЛЫЕ: КЫАБАРТЫ-МАЛКЫАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

<p>Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал</p> <p>РЕДАКЦИЯ: ТЕКУШАНЫ ХАВА (баш редактору оубуасыра) ЖАНЫ УРАЗЛАНЫ Нахабат (баш редактору оубуасыра), ТОКЪУТЛАНЫ Борис (жауапты секретары), МОКСЪАЛАНЫ Зуура, МУСКЪАЛАНЫ Саида, ТИКАЛАНЫ Фатима, УЛБАШАНЫ Мурат.</p>	<p>ТЕЛЕФОНЫ: Редактору примчалы - 42-43-01, Баш редактору оубуасыра - 42-38-21, 40-84-82, Журналисттерине - 42-66-85, Секретариат - 40-93-62, Корреспонд - 42-63-52, РЕДАКЦИЯНЫ БЕТОМЛЕРИ: Поштотика эм право - 42-24-02, 42-67-68, Экономика - 42-66-73, Культура - 42-66-76, Социал ишче - 42-75-82, 40-59-18, Курортта, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71, Окуучулуу бла байламдыкыла жоруктоу эм жалмылуу - 42-37-94, Эчи корреспондент - 42-68-72, Тилмачыла - 40-28-97, Операторла - 40-28-49, 42-39-65,</p>	<p>Редакция авторла бла кыагыт жорюгөмөйдү. Кезик жазмага Россияны этилмейди эм ала артык кытарылмайдыла.</p> <p>Газетде басмаланган материалла атылганы оюмда редакция оюму бла келериксе болуукдула. Алада айткыларга зат ююн Россей Федерацияны Басманы исюсөлд жеткиликте материаллары авторлары кесери жууушкандыла.</p> <p>Редакция авторлардан 400 габт тизгенден (машина бла жазылган 5-6 бет) кепино алмайды.</p> <p>Газет Басманы эм азаматы информация эришкерини кырууула жаны бла Кыабарты-Малкыар регион инспекцияда 2016 жылдан 19 декабрде регистрация этилгенди.</p> <p>Регистрация номер - ПИ № ТУ 07-00118, Индекс - 51532</p>	<p>Газетин басмага «КБР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службагы хазыр этгенди.</p> <p>Пайдаланыла: редакция алы прескет, 33</p> <p>Телетипселер келериште таулуру оюм КыМР-ни Портага свяваны федеральный управленени жууушканды.</p> <p>Телефон: 76-81-21</p> <p>Газеттин рейтингнагы сайту ююн КыМР-ни «Росстат» акционер обществосу жууушканды.</p> <p>Телефон: 42-69-34</p> <p>Газет жыйнакчы кюр кере чыгардыла - тюрюрге, орта, шабат кюнесле.</p>	<p>Номерге графикте кере 19 00 сагытга кыол салындады. 20 00 сагытга кыол салынганды</p> <p>ГАЗЕТНИ ПОМЕРНИ ЧЫГАРГА АЙЛА: Текүшаны Хура - азыруурай редактор, Кетегичиланы Зульфия, Кучукузаны София - жуууны секретарыны оубуасыра, Текүшаны Салим (1, 2-чо бет), Ахмедбекжаны Жаннета (3-чо бет), Гелвананы Валентина (4-чо бет) - корреспондери.</p> <p>Тиражы 1390 экз. Заказ № 1202 Бизнес 100 экз. Заказ № 1000</p>	<p>РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗАТЕЛЫНИ АДРЕСИ:</p> <p>360000, Налчык шахар, Ленин алы прескет, 5</p> <p>электрон почта: elbor_50@mail.ru</p>
--	---	---	---	--	--